

ผลการศึกษาพัฒนาการการสื่อสารด้านการพูดที่ล่าช้าของเด็กออทิสติก
โดยการฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น

A STUDY ON PROMOTING THE DEVELOPMENT OF SPEECH COMMUNICATION
WITH AN AUTISTIC CHILD WITH DELAYED SPEECH
BY PRACTICING ANSWERING QUESTIONS THROUGH PLAY ACTIVITIES

Received: June 4, 2022

Revised: July 10, 2022

Accepted: July 21, 2022

ณัฐนิช รัตนสิงห์¹ และ ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์²

Nattanich Rattanasing¹ and Pawinee Srisukvatananan²

¹นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²รองศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{1,2}Faculty of Education, Kasetsart University Bangkaen, Bangkok, 10900 Thailand

¹Corresponding author, E-mail: Nattanich Rattanasing, Nattanich.r@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาผลพัฒนาการการสื่อสารด้านการพูดที่ล่าช้าของเด็กออทิสติก โดยการฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น ตามขั้นตอนของทฤษฎีการตอบสนองที่สำคัญ (Pivotal Response Treatment : PRT) เพศหญิง อายุ 6 ปี จำนวน 1 คน เป็นการฝึกตอบคำถาม 4 คำถาม คือ “อะไร” “ที่ไหน” “ใคร” “ทำไม” แผนปฏิบัติการที่ใช้ คือ กิจกรรมการเล่นที่ใช้สิ่งของและเรื่องราวที่เด็กสนใจและคุ้นเคย 3 แผน ใช้เวลาแผนละ 4 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง รวม 12 ครั้ง โดยเริ่มสร้างแรงจูงใจให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมการเล่น สนทนา และตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับภาพ ของเล่น และการเล่น เก็บข้อมูลพฤติกรรมความร่วมมือ และบันทึกการตอบคำถาม สรุปผลด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอผลพัฒนาการการสื่อสารด้านการพูดประกอบคำร้อยละของการตอบคำถามที่ถูกต้อง

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างแรงจูงใจด้วยการสนทนา สร้างความคุ้นเคย และชี้ชวนดูสิ่งของที่เด็กชอบ ทำให้เด็กให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมทุกแผนเป็นอย่างดี สังเกตผลพัฒนาการการสื่อสารจากการตอบคำถามถูกต้องในการฝึก 3 ช่วงเวลา คือ ก่อนการฝึก คำถาม “อะไร” ร้อยละ 74 คำถาม “ที่ไหน” ร้อยละ 35 คำถาม “ใคร” ร้อยละ 47 คำถาม “ทำไม” ร้อยละ 0 ระหว่างการฝึก คำถาม “อะไร” ร้อยละ 86 คำถาม “ที่ไหน” ร้อยละ 59 คำถาม “ใคร” ร้อยละ 69 คำถาม “ทำไม” ร้อยละ 41 และหลังการฝึก คำถาม “อะไร” ร้อยละ 89 คำถาม “ที่ไหน” ร้อยละ 79 คำถาม “ใคร” ร้อยละ 86 คำถาม “ทำไม” ร้อยละ 58 เด็กสามารถตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่นได้ถูกต้องมากขึ้น มีพัฒนาการการสื่อสารจากการตอบคำถามเป็นคำ เป็นวลี และประโยคได้ตามลำดับ

คำสำคัญ: การส่งเสริมพัฒนาการการสื่อสาร, เด็กออทิสติกที่พัฒนาการพูดล่าช้า, การฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น

ABSTRACT

This research for promoting the development of delayed speech communication according to the steps of Pivotal Response Treatment: PRT of a girl with Autism at six years old. The research's objective is to investigate the effect by practicing answering questions. The activity involved four kinds of questions: "what," "where," "who," and "why" in the lesson plan were used. The activity used objects and stories that children were interested in and familiar with within three sessions plan, 12 times practicing, an hour each. Started by motivating a child to participate in the activities, inviting her to have some discussion and ask questions related to pictures, toys, and plays. Collected information about cooperative behavior and recorded answering questions. Summarized the results by analyzing the data. Presented the results of oral communication with the percentage of correct answers.

The results showed that Motivation through conversation familiarized the child and invited a child to join in the activities that a child likes. This motivation also made the child cooperate with every activity plan as well. The development of the child's communication from answering questions while practicing was collected in 3 intervals; based line 74 percent "what" questions, 35 percent "where" questions, 47 percent "who" questions, and 0 percent "why" questions, mid-intervention period 86 percent "what" questions, 59 percent "where" questions, 69 percent "who" questions, and 41 percent "why" questions, and after all the intervention sessions were completed 89 percent "what" questions, 79 percent "where" questions, 86 percent "who" questions, and 58 percent "why" questions. The observation found that the participant gave more correct answers to each kind of question and improved communication skills by giving longer answers from word to phrase and phrase to sentence.

Keywords: The Development of Speech Communication, Autism Child with Delayed Speech, Practicing Answering Questions Through Play Activities.

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

เด็กออทิสติกที่มีพัฒนาการล่าช้าด้านการพูด การสื่อความหมาย การใช้ภาษา ขาดจินตนาการและไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ จึงทำให้มีพฤติกรรมซ้ำ ๆ ทั้งการกระทำ และความคิด การปรับตัว และเปลี่ยนแปลงยาก เด็กมักแยกตัวออกจากสังคมรอบด้าน ทำให้เด็กขาดการรับรู้จนไม่สามารถเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเหมือนเด็กทั่วไปในวัยเดียวกัน ไม่สามารถสื่อความหมายกับบุคคลรอบข้าง เมื่อถึงวัยที่ควรจะพูดก็พูดไม่ได้ทั้ง ๆ ที่หูไม่หนวก แต่อาจจะพูดเลียนแบบเป็นคำ ๆ ได้ โดยไม่รู้ความหมายในระยะแรก ต่อมาก็เริ่มพูดภาษาตนเอง พูดซ้ำ ๆ พูดเจื้อยแจ้วแต่สนทนาโต้ตอบไม่ตรงประเด็น ไม่เข้าใจคำสั่งง่าย ๆ พูดแสดงความต้องการของตนเองไม่ได้ ไม่เข้าใจท่าทาง และการแสดงออกทางสีหน้า เล่นกับเพื่อนไม่เป็น เล่นของเล่นไม่เป็น อาการดังกล่าวบางอย่างอาจจะปรากฏให้เห็นได้ตั้งแต่ในขวบปีแรก และจะพบอาการชัดเจน เมื่อเด็กมีอายุ 18 เดือนขึ้นไป เด็กอาจมีปัญหาพัฒนาการทางภาษาล่าช้าเมื่อมีอายุเพิ่มขึ้น คือ อายุ 2 ปี ไม่พูดคำที่มีความหมายต่างกัน 2 คำต่อเนื่องกัน พูดคำศัพท์น้อยกว่า 50 คำ ไม่พูดเป็นวลียาว 3-4 คำ อายุ 3 ปี ไม่พูดเป็นประโยคสมบูรณ์ คนอื่นฟังภาษาที่เด็กพูดส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ อายุ 4 ปี เล่าเรื่องสั้นไม่ได้ คนอื่นยังฟังภาษาที่เด็กพูดไม่เข้าใจเกินร้อยละ 25 ซึ่งจากการศึกษาในงานวิจัยในหลายประเทศ พบว่า หากเด็กออทิสติกได้รับการวินิจฉัยเร็วตั้งแต่ช่วงอายุ 2-3 ปี และได้รับการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม เด็กจะมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดีขึ้น (ดารณี อุทัยรัตนกิจ และคณะ, 2548: 11 นิตยา คชภักดี, 2552: 16 เพ็ญแข ลิ้มศิลา และธีรารัตน์ แทนขำ, 2562: 17)

การพูดเป็นวิธีการสื่อความหมายที่สำคัญที่สุด ซึ่งต้องส่งเสริมพัฒนาการให้สอดคล้องกับศักยภาพ ระดับอายุ และความสามารถของเด็ก ต้องบำบัดแก้ไขตามอาการ โดยได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งแพทย์ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เด็กเข้าสู่สังคมได้มากขึ้น (จุฑามาศ โชติวรกำจร, 2554: 87)

จากการศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัย การให้ความช่วยเหลือเด็กออทิสติก ด้านการสื่อความหมาย การพูด การใช้ภาษา พบว่ามีการใช้เทคนิค แนวคิดทฤษฎีแบบต่าง ๆ ดังเช่น โรเบิร์ต เคอเกล และลินน์ เคิร์น เคอเกล (Robert and Lynn, 2019: 3-20) ได้พัฒนาทฤษฎีการตอบสนองที่สำคัญ (Pivotal Response Treatment : PRT) เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสาร และภาษา โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ บนพื้นฐานของการเสริมสร้าง และกระตุ้นพฤติกรรมเป้าหมาย ดังนี้ 1. การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Motivation) เพื่อให้เด็กสนใจเข้าร่วมกิจกรรม 2. การตอบสนองต่อสิ่งเร้าและกิจกรรมอย่างหลากหลาย (Response to multiple cues) เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และตอบคำถามได้ถูกต้อง เช่น “นี่คืออะไร” “มันอยู่ที่ไหน” “บ้านของใคร” “ทำไมต้องกินข้าว” 3. การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Initiation of social interactions): การริเริ่มการสนทนา การตอบ และถามคำถาม เพื่อให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และ 4. การกำกับตนเองเมื่ออยู่ในสังคม (Self-management) : การกำกับตนเองในบริบท และสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติในชีวิตประจำวัน มีการเสริมแรงตามธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้วยการถาม-ตอบ เสริมสร้างพฤติกรรมทางสังคม และกระตุ้นความกระตือรือร้นอยากรู้ อยากเห็น ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

กรณีศึกษาที่ผู้วิจัยทำได้เลือกเป็นเด็กหญิง อายุ 6 ปี ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่ามีภาวะออทิสติก จำนวน 1 คน ได้รับการประเมินพัฒนาการการพูดจากนักแก้ไขการพูดแบบการฝึกทักษะพื้นฐาน (Skill Base

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

Learning) เมื่ออายุ 4 ปี ระบุว่ามีความบกพร่องของอะฟาเซีย (Aphasia) เป็นอาการผิดปกติของการพูด และความเข้าใจในภาษา มีปัญหาเรื่องการรับรู้ และการแสดงออกทางภาษา เมื่ออายุ 5 ปี ได้รับการประเมินพัฒนาการการพูดแบบฟลออร์ทิม (Floor time) จากนักแก้ไขการพูด และได้รับการประเมินซ้ำอีกครั้งเมื่ออายุ 6 ปี ผู้วิจัยได้รับทราบผลการประเมินครั้งนี้ กรณีศึกษามีพัฒนาการทางภาษาล่าช้า เทียบเท่ากับเด็กในวัย 2-3 ปี

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ด้วยการสังเกต การสอบถามครู และผู้ปกครอง พบว่า พัฒนาการการสื่อสารด้านการพูดที่ล่าช้า ส่งผลให้กรณีศึกษามีความยากลำบากในการพูดสื่อสารบอกความต้องการต่างๆ ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ คือ ในขณะที่เล่นหรือทำกิจกรรม เมื่อแม่หรือครูพูดไม่ตรงกับใจหรือความต้องการ เด็กจะแสดงพฤติกรรมอาละวาด ร้องไห้ กรีดร้อง กระแทกเท้า นอนดิ้นกับพื้นหรือเอาหัวโขกพื้น ผู้วิจัยใช้กระบวนการประเมินหน้าที่พฤติกรรม (Functional Behavior Assessment : FBA) เพื่อหาสาเหตุของการแสดงพฤติกรรมอาละวาด พบว่า สาเหตุเกิดจากเด็กไม่สามารถพูดบอกความต้องการของตนเองได้ เมื่อเด็กไม่ได้รับในสิ่งที่ต้องการ จึงแสดงความไม่พอใจ และความโกรธด้วยการอาละวาด

ผู้วิจัยเป็นครูประกบคอยดูแลกรณีศึกษา จึงได้นำกระบวนการสอนการฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่นตามทฤษฎีการตอบสนองที่สำคัญ (Pivotal Response Treatment : PRT) ของโรเบิร์ต เคอเกล และลินน์ เคิร์น เคอเกล (Robert and Lynn, 2019: 3-20) มาใช้ในการให้ความช่วยเหลือส่งเสริมพัฒนาการการสื่อสารด้านการพูด ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาจากภาวะ พื้นฐานความสามารถ และระยะเวลาที่มีอย่างจำกัดในช่วงสถานการณ์โควิดของกรณีศึกษาที่จะทำให้การฝึกสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี ได้แก่ขั้นที่ 1. การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Motivation) โดยการนำสื่อ สิ่งของและเรื่องราวที่กรณีศึกษาสนใจและคุ้นเคย ที่เด็กชอบอย่างหลากหลายมาเป็นแรงจูงใจในการสอน เพื่อให้เด็กให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรม และขั้นที่ 2. การตอบสนองต่อสิ่งเร้าและกิจกรรมอย่างหลากหลาย (Response to multiple cues) เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ให้ความร่วมมือ และตอบคำถามได้ถูกต้อง เป็นการสอนพูดขณะที่เด็กกำลังเล่น โดยมีตัวอย่างการพูดที่ชัดเจนร่วมกับกิจกรรมการเล่น ทำให้มองเห็น และสามารถเชื่อมโยงคำพูดกับกิจกรรมในขณะที่เล่นได้ เพื่อให้เกิดความรู้ ความจำ และค่อย ๆ ฝึกอย่างเป็นธรรมชาติ ให้เด็กรับรู้ และเกิดความเข้าใจในความหมายของคำก่อน จากนั้นจึงพัฒนาให้เกิดภาษาพูดที่มีความหมาย พื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การมอง การฟัง เพื่อนำมาเชื่อมโยงให้เกิดความหมายของคำพูด และการเลียนแบบ เด็กต้องรู้จักการเลียนเสียงจากการออกเสียงแบบมีและไม่มี ความหมาย การออกเสียงเป็นคำ วลี และประโยค แล้วจึงนำสิ่งที่เรียนรู้มาพูดสื่อสารบอกความต้องการในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ แอลฮาม อัจันกัน และเซดริกเฮร์ อิบราฮิม อาวิคอสเลีย (Elham Ajangan and Sedigheh Ebrahimi Alavikolaei, 2014) ได้นำวิธีการการฝึกแบบการตอบสนองที่สำคัญ (Pivotal Response Treatment : PRT) มาใช้ สามารถเพิ่มจำนวนคำในการสื่อสารกับผู้อื่น และเพิ่มพฤติกรรมทางสังคมของเด็กออทิสติกในศูนย์ฟื้นฟู และศึกษาพัฒนาการสำหรับ จำนวน 8 คน ได้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลพัฒนาการการสื่อสารด้านการพูดที่ล่าช้าของเด็กออทิสติก โดยการฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น ตามขั้นตอนของทฤษฎีการตอบสนองที่สำคัญ (Pivotal Response Treatment : PRT)

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเป้าหมายกรณีศึกษา

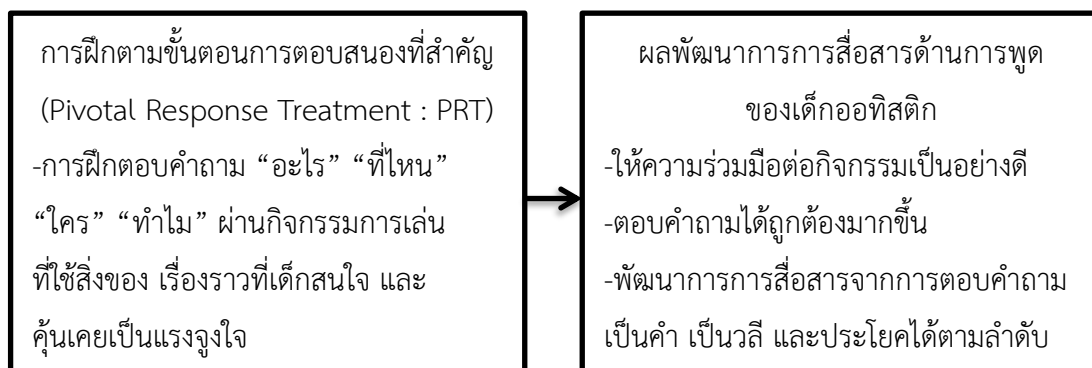
กรณีศึกษาที่ได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองให้ศึกษาในงานวิจัยนี้ คือ เด็กออทิสติกที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ แพศหญิง อายุ 6 ปี จำนวน 1 คน ปัจจุบันอาศัยอยู่กับบิดามารดา ได้รับการเลี้ยงดูเป็นอย่างดี มีพัฒนาการพูดล่าช้า เนื่องจากลักษณะเฉพาะของเด็กออทิสติก และภาวะอะพาเซีย พบผิดปกติของการพูดและความเข้าใจในภาษา ตั้งแต่กรณีศึกษาอายุ 2 ปี และได้รับการบำบัดรักษาด้วยโปรแกรมต่างๆ จากโรงพยาบาล ได้แก่ การกระตุ้นพัฒนาการ 2 ครั้งต่อสัปดาห์ กิจกรรมบำบัด 1 ครั้งต่อสัปดาห์ การแก้ไขการพูดแบบการฝึกทักษะพื้นฐาน (Skill Base Learning) 1 ครั้งต่อสัปดาห์ การแก้ไขการพูดตามแบบฟลอไรทม์ (Floor time) 1 ครั้งต่อสัปดาห์ การฝึกกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยความร่วมมือของแพทย์ นักสาขาชีพ และครูประภท ส่วนบิดามารดาเข้ามามีส่วนร่วมเล็กน้อย แต่พัฒนาการทางภาษายังเทียบเท่ากับเด็กอายุ 2-3 ปี

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

การฝึกการสื่อสารด้านการพูดด้วยการตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น หมายถึง การจัดกิจกรรมการเล่น โดยใช้สื่อ สิ่งของและเรื่องราวที่กรณีศึกษาสนใจและคุ้นเคยเป็นสิ่งที่เด็กชอบอย่างหลากหลาย เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมการฝึก 3 ช่วงเวลา คือ ก่อนการฝึก ระหว่างการฝึกและหลังการฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น และพูดตอบคำถาม 4 คำถาม คือ “อะไร” “ที่ไหน” “ใคร” “ทำไม” ได้ถูกต้อง

พัฒนาการการสื่อสารด้านการพูด หมายถึง ความสามารถในการตอบคำถาม 4 คำถาม คือ “อะไร” “ที่ไหน” “ใคร” “ทำไม” ได้ถูกต้องมากขึ้น มีพัฒนาการการสื่อสารจากการตอบคำถามเป็นคำ เป็นวลี และประโยคได้ตามลำดับ โดยสังเกตพัฒนาการจากการตอบคำถามในการฝึก 3 ช่วงเวลา คือ ก่อนการฝึก ระหว่างการฝึก และหลังการฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือปฏิบัติการ ได้แก่ แผนการฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น คือ แผนปฏิบัติการในการถามคำถามตามสถานการณ์ในกิจกรรมการเล่น โดยไม่มีการกำหนดคำถามตายตัว ซึ่งเป็นการถามคำถาม 4 คำถาม คือ “อะไร” “ที่ไหน” “ใคร” “ทำไม” โดยใช้สื่อ สิ่งของและเรื่องราวที่กระตุ้นความสนใจ และคุ้นเคย เพื่อเป็นสิ่งเร้า เพื่อให้เด็กให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรม และตอบคำถามได้ถูกต้อง

2. เครื่องมือรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1. แบบบันทึกพฤติกรรม คือ เครื่องมือสังเกตพฤติกรรมการให้ความร่วมมือ เพื่อจดบันทึกพัฒนาการการสื่อสารด้านการพูดของเด็ก จากการสังเกตการณ์ในการดำเนินการตามแผนในแต่ละวัน เป็นการบันทึกพฤติกรรมในเชิงบรรยาย อธิบายเหตุการณ์ต่างๆ ด้านตัวเด็กในการเข้าร่วมกิจกรรม ด้านบรรยากาศสภาพแวดล้อม และด้านครูในการจัดกิจกรรม และ 2. แบบบันทึกการตอบคำถาม เป็นแบบบันทึกการตอบคำถามได้หรือไม่ และการตอบคำถามเป็นคำ วลีหรือประโยค

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ก่อนการฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น 3 วัน

1. สังเกตกรณีศึกษา สัมภาษณ์ผู้ปกครอง และครูเกี่ยวกับของเล่น และกิจกรรมที่กรณีศึกษาชอบ เพื่อนำมาใช้เป็นแรงจูงใจในการวิจัยครั้งนี้

2. การสังเกตพฤติกรรมการเล่นและการตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที ทั้งหมด 3 ครั้ง

3. บันทึกพัฒนาการการพูดตอบคำถาม “อะไร” “ที่ไหน” “ใคร” “ทำไม” ที่ถูกต้องในแต่ละครั้งของเด็ก

ระยะที่ 2 ระหว่างการฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น 12 วัน

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาการวิจัยในครั้งนี้ โดยนำวงจรแบบ PDCA มาใช้ในการช่วยเหลือ และออกแบบให้เหมาะสมกับกรณีศึกษา (สุวิมล ว่องวาณิช, 2543: 43-44) ดังภาพนี้

ภาพที่ 2 กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ PDCA

การวางแผน (P : Plan) จัดทำแผนการสอน 3 แผน แต่ละแผนจะใช้ 4 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง ทั้งหมด 12 ครั้ง และจัดเตรียมสื่อ สิ่งของและเรื่องราว

การปฏิบัติ (D : Do) ดำเนินการสอนตามแผนการสอนของการฝึกการตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น ขั้นที่ 1.การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Motivation) โดยการจัดสภาพแวดล้อมกิจกรรมการเล่นด้วยสื่อ สิ่งของ

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

เรื่องราวที่กรณีศึกษารู้จัก ค่อนข้าง เป็นสิ่งที่เด็กชอบอย่างหลากหลาย ซึ่งสามารถดึงความสนใจให้กรณีศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสนุกสนาน และขั้นที่ 2 การตอบสนองต่อสิ่งเร้าและกิจกรรมอย่างหลากหลาย (Response to multiple cues) กรณีศึกษาให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม เล่นกับครู และครูตั้งคำถามถามเด็ก บันทึกพฤติกรรมและพัฒนาการการตอบคำถาม

การประเมิน (C : Check) ประเมินพัฒนาการตอบคำถาม “อะไร” “ที่ไหน” “ใคร” “ทำไม” ที่ถูกต้อง โดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรม แบบบันทึกการตอบคำถาม และบันทึกหลังการสอน

การปรับปรุง (A : Action) นำผลที่ได้จากการสอนมาวิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปใช้ในครั้งต่อไป

ระยะที่ 3 หลังการฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น 3 วัน

ผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลหลังการสอนการสื่อสารด้านการพูดของกรณีศึกษาเพื่อดูพัฒนาการ โดย

1. ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่นของเด็ก วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที ทั้งหมด 3 ครั้ง
2. ผู้วิจัยบันทึกพัฒนาการการพูดตอบคำถาม “อะไร” “ที่ไหน” “ใคร” “ทำไม” ที่ถูกต้องในแต่ละครั้งของเด็ก

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย “การส่งเสริมพัฒนาการการสื่อสารด้านการพูด โดยการฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น กรณีศึกษาเด็กออทิสติกที่มีพัฒนาการพูดล่าช้า” ผลการวิจัยมีดังนี้

ก่อนการฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น การสังเกตพบว่าครั้งที่ 1 เด็กตอบคำถามเป็นคำ เกี่ยวกับภาพสัตว์ เสียง และอากัปกริยาของสัตว์ในหนังสือได้บ้าง ครั้งที่ 2 เด็กตอบคำถามเป็นคำจากภาพที่ตนเองวาดรูปได้ และครั้งที่ 3 เด็กเล่นตุ๊กตาไม่ตอบคำถาม เด็กตอบคำถามถูกต้องจากการมองเห็นรูปภาพในหนังสือหรือรูปที่เด็กวาดเอง บางครั้งตอบไม่ตรงคำถาม และไม่ตอบคำถามขณะเล่นอยู่ ส่วนมากเด็กตอบเป็นคำ มีการตอบเป็นวลีบ้าง แต่ไม่มีการตอบเป็นประโยค ได้แก่ คำถาม “อะไร” คำถาม “ที่ไหน” และคำถาม “ใคร” เด็กตอบถูกต้องจากภาพที่เห็น การตอบคำถามไม่ถูกต้องหรือไม่ตอบเนื่องจากครูดถามคำถามที่ไม่มีในภาพ คำถาม “ทำไม” เด็กไม่สามารถตอบได้

ระหว่างการฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น

แผนการสอนที่ 1 หนังสือหรรษา ครั้งที่ 1-4 พบว่า การสร้างแรงจูงใจโดยการใช้หนังสือ สามารถดึงความสนใจให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมได้ เด็กตอบคำถามถูกต้องจากการมองเห็นรูปภาพในหนังสือหรือรูปที่เด็กวาดเอง ได้แก่ คำถาม “อะไร” การตอบคำถามถูกต้องเป็นการตอบเกี่ยวกับชื่อสัตว์ อากัปกริยาต่างๆ ของสัตว์ ซึ่งเป็นรูปแบบคำถามที่คุ้นเคย ครูเคยถามคำถามนี้มาแล้ว การตอบคำถามไม่ถูกต้องหรือไม่ตอบเนื่องจากครูดถามคำถามขณะเด็กหาหนังสือ ขณะวาดรูป เด็กไม่ตอบคำถาม หรือเป็นคำถามอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับสัตว์เด็กไม่ตอบ เช่น ประโยชน์ของสิ่งของ เป็นคำถามให้เด็กเลือกหรือตัดสินใจ เช่น “จะอ่านหนังสือเรื่องอะไรคะ” คำถาม “ที่ไหน” การตอบคำถามถูกต้องเป็นการตอบเกี่ยวกับสัตว์ที่ครูดถามบ่อยๆ ถามเกือบทุกครั้งในการจัดกิจกรรม เช่น

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

“นกอยู่ที่ไหน” “ลิงอยู่ที่ไหน” การตอบคำถามไม่ถูกต้องหรือไม่ตอบเนื่องจาก เด็กพูดเล่นเอง เป็นตอบคำถาม เป็นอากัปกริยาต่างๆ ของสัตว์ คำถาม “ใคร” การตอบคำถามถูกต้องเป็นการตอบเกี่ยวกับภาพเด็ก ภาพคน เด็กตอบเป็นชื่อบุคคลต่างๆ รอบตัว เด็กตอบตามภาพที่เห็น เป็นคำถามเกี่ยวกับความชอบของตนเอง เช่น “ใครชอบอ่านหนังสือ ก ไก่” การตอบคำถามไม่ถูกต้องหรือไม่ตอบเนื่องจาก เป็นคำถามที่ให้เด็กเลือก เช่น “ใครจะอ่านหนังสือคะ” ครูถามหลายครั้ง เด็กคิดชื่อบุคคลต่างๆ รอบตัวไม่ออก หมดยุติชื่อที่เด็กจำได้แล้ว คำถาม “ทำไม” การตอบคำถามถูกต้องเป็นการตอบคำถามแบบเดียวกัน โดยเปลี่ยนชื่อสัตว์ต่างๆ คำตอบเป็นคำเดียวกัน ภาพที่เห็นจากหนังสือที่เคยอ่านมาแล้วหลายครั้ง ครูถามคำถามและพูดให้เติมคำตอบ เช่น เพราะว่า.... การตอบคำถามไม่ถูกต้องหรือไม่ตอบเนื่องจากครูถามคำถามยากเกินไป เด็กไม่สามารถหาเหตุผลมาตอบคำถามได้ เด็กยังไม่มีประสบการณ์ในการตอบคำถามนั้น ส่วนมากเด็กตอบเป็นคำ มีการตอบเป็นวลี และการตอบเป็นประโยคบ้าง

แผนการสอนที่ 2 ตึกตาแสนรัก ครั้งที่ 5-8 พบว่าการสร้างแรงจูงใจโดยการใช้ตึกตาสามารถดึงความสนใจให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมได้ ลักษณะการตอบคำถาม “อะไร” “ที่ไหน” “ใคร” “ทำไม” มีความคล้ายคลึงกัน คือ เด็กตอบคำถามถูกต้องจากการเล่นตึกตาในกิจกรรมชีวิตประจำวัน เป็นการบอกความต้องการ การกระทำของตนเองที่กำลังทำอยู่ เด็กมีประสบการณ์เดิม เช่น อาบน้ำ กินข้าว การตอบคำถามไม่ถูกต้องหรือไม่ตอบเนื่องจาก เป็นการที่ครูถามให้คิด เช่น “จะเล่นอะไรคะ” “จะทำอะไรต่อไป” เด็กไม่พูดตอบคำถามขณะกำลังเล่น ตั้งใจเล่น บางครั้งพูดตามครู ส่วนมากเด็กตอบเป็นคำ มีการตอบเป็นวลี และการตอบเป็นประโยคมากขึ้น

แผนการสอนที่ 3 สวนสัตว์แสนสนุก ครั้งที่ 9-12 พบว่าการสร้างแรงจูงใจโดยการใช้โมเดลสัตว์ต่างๆ สามารถดึงความสนใจให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมได้ เด็กตอบคำถามถูกต้องจากการเล่นโมเดลสัตว์ โมเดลอาหาร โมเดลผัก โมเดลผลไม้ในกิจกรรมการกินอาหาร และการวางสัตว์บนรูปภาพที่อยู่อาศัย ได้แก่ คำถาม “อะไร” การตอบคำถามถูกต้องเป็นการตอบเกี่ยวกับชื่อของสัตว์ นักเรียนตอบชื่อของสัตว์พร้อมอากัปกริยาที่เด็กกำลังเล่นหรือสัตว์ที่เด็กชอบ การตอบคำถามไม่ถูกต้องหรือไม่ตอบเนื่องจากเด็กกำลังเล่น เด็กรีบไปเล่นหรือเด็กตั้งใจเล่น คำถาม “ที่ไหน” การตอบคำถามถูกต้องเป็นการตอบเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของสัตว์ที่เด็กชอบเล่นและครูถามคำถามบ่อยๆ เด็กจำได้ การตอบคำถามไม่ถูกต้องหรือไม่ตอบเนื่องจากตอบตามภาพที่เห็น เปลี่ยนใจเปลี่ยนคำตอบ ไม่เข้าใจคำถาม เช่น “สัตว์น้ำทุกตัวอยู่ที่ไหน” เด็กตอบ “ว่ายน้ำ” คำถาม “ใคร” การตอบคำถามถูกต้องเป็นการตอบเกี่ยวกับคำถามเฉพาะเจาะจง สัตว์ที่เด็กชอบเล่น รูปแบบการตอบคำถามเหมือนเดิม เปลี่ยนชื่อสัตว์หรือชื่ออาหาร การตอบคำถามไม่ถูกต้องหรือไม่ตอบเนื่องจากครูถามคำถามกว้างๆ เช่น “ใครจะกินอาหารอีก” เด็กกำลังเล่น รีบไปเล่นหรือตั้งใจเล่น คำถาม “ทำไม” การตอบคำถามถูกต้องเป็นการตอบเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ครูถามบ่อยๆ บางครั้งเด็กจำที่ครูพูดอธิบายให้ฟังมาตอบในคำถามถัดไปที่คล้ายคลึงกัน การตอบคำถามไม่ถูกต้องหรือไม่ตอบเนื่องจากเด็กไม่เข้าใจคำถาม ไม่สามารถหาเหตุผลมาตอบคำถามได้ เด็กสามารถตอบเป็นคำ เป็นวลี และเป็นประโยคมากขึ้น

หลังการฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น การสังเกตพบว่าครั้งที่ 1 เด็กตอบคำถามเป็นประโยคจากภาพที่ตนเองวาดรูปได้ถูกต้อง ครั้งที่ 2 เด็กตอบคำถามจากการเล่นโมเดลสัตว์เป็นวลี และเป็นประโยคได้ถูกต้อง ครั้งที่ 3 เด็กตอบคำถามจากการเล่นโมเดลสัตว์เป็นวลี เป็นประโยคได้ถูกต้อง และมีการพูดคุยนทนาโต้ตอบกัน

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

เด็กเลือกนำโมเดลสัตว์มาเล่นกินอาหาร ซึ่งอาหารเป็นสิ่งที่เด็กชอบมาก ทั้งจากความชอบ และจากการฝึกฝนตลอดระยะเวลาการให้ความช่วยเหลือ จึงทำให้พัฒนาการในการพูดตอบคำถามถูกต้องของเด็กจึงเพิ่มมากขึ้น เด็กสามารถบอกความคิด บอกความต้องการต่างๆ ของตนเองได้

เปรียบเทียบการตอบคำถามถูกต้อง 3 ช่วงปฏิบัติการ คือ ก่อน ระหว่างและหลังการฝึกตอบคำถาม 4 คำถาม คือ “อะไร” “ที่ไหน” “ใคร” “ทำไม” ผ่านกิจกรรมการเล่น พบว่า กรณีศึกษามีพัฒนาการการพูดตอบคำถามได้ถูกต้องมากขึ้น สามารถตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับภาพที่เห็น ของเล่น และกิจกรรมการเล่นของเล่น มีพัฒนาการการสื่อสารจากการตอบคำถามเป็นคำ เป็นวลี และประโยคได้มากขึ้น

สำหรับพัฒนาการที่ก้าวหน้าขึ้นนั้น เนื่องมาจากการสร้างแรงจูงใจด้วยการสนทนา สร้างความคุ้นเคย และ ชื่นชอบดูสิ่งของที่เด็กชอบ ทำให้เด็กให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมทุกแผนเป็นอย่างดี แรงจูงใจในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการเล่นที่ใช้สิ่งของและเรื่องราวที่เด็กสนใจและคุ้นเคย เป็นสิ่งที่เด็กชอบอย่างหลากหลาย สามารถดึงความสนใจให้กรณีศึกษาให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมและทำกิจกรรมอย่างสนุกสนาน ตอบสนองต่อกิจกรรมโดยการพูดตอบคำถามได้ถูกต้องมากขึ้น และผู้วิจัยได้นำวงจรแบบ PDCA มาใช้ในการช่วยเหลือกรณีศึกษา โดยออกแบบให้เหมาะสมกับกรณีศึกษา คือ มีการปรับปรุงแก้ไขแผนเพื่อให้เหมาะสมกับพื้นฐาน ความสามารถและความต้องการของเด็ก เมื่อเด็กไม่ตอบคำถามหรือตอบคำถามไม่ถูกต้อง ผู้วิจัยจะสอนการพูดตอบคำถามที่ถูกต้อง เป็นการตอบคำถามเป็นคำ พูดขยายคำเป็นวลี พูดขยายวลีเป็นประโยค มีการพูด การฟัง การถาม การตอบ ระหว่างผู้วิจัยกับเด็กตลอดระยะเวลาในการฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น ปรับปรุงการตั้งคำถามให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพและความสามารถของเด็ก และดำเนินการช่วยเหลือตามแผนต่อไป จึงนำไปสู่การมีพัฒนาการการสื่อสารด้านการพูดที่มีความก้าวหน้าขึ้น

อภิปรายผล

ผลการปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือพบว่า พัฒนาการการพูดตอบคำถาม 4 คำถาม คือ “อะไร” “ที่ไหน” “ใคร” “ทำไม” เด็กสามารถตอบคำถามได้ถูกต้องมากขึ้น เนื่องจากวิธีการสอนโดยการฝึกตอบคำถามผ่านกิจกรรมการเล่น เป็นเครื่องมือทำให้เด็กสามารถพูดบอกความต้องการของตนเองได้ โดยขั้นที่ 1 การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Motivation) โดยการจัดสภาพแวดล้อมกิจกรรมการเล่นด้วยสิ่ง ของ เรื่องราวที่กรณีศึกษารู้จัก ชื่นชอบ เป็นสิ่งที่เด็กชอบอย่างหลากหลาย ซึ่งสามารถดึงความสนใจให้กรณีศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสนุกสนาน และขั้นที่ 2 การตอบสนองต่อสิ่งเร้าและกิจกรรมอย่างหลากหลาย (Response to multiple cues) กรณีศึกษาให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม มีพัฒนาการการพูดตอบคำถามได้ถูกต้อง โดยการนำกระบวนการวิจัยปฏิบัติการที่มีวงจรแบบ PDCA มาใช้ในสอน เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการความก้าวหน้าด้านการพูด สามารถพูดตอบคำถามได้ถูกต้อง และพูดบอกความต้องการเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ แอลฮาม อัจกัน และเซดริกเฮร์ อิบราฮิม เอาวิกอเลีย (Elham Ajangan and Sedigheh Ebrahimi Alavikolaei, 2014) ได้นำวิธีการการฝึกแบบการตอบสนองที่สำคัญ (Pivotal Response Treatment : PRT) มาใช้ สามารถเพิ่มจำนวนคำในการสื่อสารกับผู้อื่น และเพิ่มพฤติกรรมทางสังคมของเด็กออทิสติกในศูนย์ฟื้นฟู และศึกษาพัฒนาการสำหรับ จำนวน 8 คน ได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มระยะเวลาในการให้ความช่วยเหลือมากขึ้น เพื่อให้เด็กมีความสามารถเพิ่มขึ้น และดำเนินการให้ความช่วยเหลือตามขั้นตอนของทฤษฎีการตอบสนองที่สำคัญ (Pivotal Response Treatment: PRT) ครบทั้ง 4 ขั้นตอน ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติในชีวิตประจำวัน เพื่อเพิ่มความสามารถสื่อสารด้านการพูด การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการจัดการกับตนเองเมื่ออยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้

2. แนวคิดทฤษฎีการตอบสนองที่สำคัญ (Pivotal Response Treatment: PRT) ส่งเสริมการช่วยเหลือเด็กออทิสติกด้วยการร่วมมือของครู หมอ และพ่อแม่ ผู้ปกครอง ดังนั้น ครอบครัวควรมีส่วนร่วมในการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เด็กได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอทั้งที่โรงเรียน และที่บ้านในชีวิตประจำวัน จะนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมการสื่อสาร และการปรับตัวเข้ากับสังคมของเด็กที่ดีขึ้น

บรรณานุกรม

- จุฑามาศ วรโชติกำจร และพัชรี จีวัณณกุล. (2554). *ความรู้เรื่องออทิสติกสำหรับผู้ปกครอง*. สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์.
- ดารณี อุทัยรัตนกิจ, ชาญวิทย์ พรนภดล, วัจนินท์ โลहितสุข, นิรมล ยสินทร และสุพัตรา วงศ์วิเศษ แอนดราตี. (2548). *การพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีภาวะออทิสซึม สมารถสื่อสาร และบกพร่องทางการเรียนรู้ : ระยะที่ ๑ การสร้างกระบวนการและเครื่องมือที่เป็นมาตรฐานสำหรับการคัดกรองนักเรียนที่มีภาวะสมารถสื่อสาร และออทิสซึม*. กรุงเทพมหานคร.
- นิตยา คชภักดีและคณะ. (2552). *แนวทางเวชปฏิบัติการดูแลรักษาเด็กที่มีภาวะพูดช้า*. กุมารแพทย์ สาขาพัฒนาการและพฤติกรรม คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี.
- เพ็ญแข ลิ้มศิลา และธีรารัตน์ แทนขำ. (2562). *คู่มือฝึกและดูแลเด็กสำหรับผู้ปกครอง*. โรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์. สมุทรปราการ : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2559). *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Elham Ajangan and Sedigheh Ebrahimi Alavikolaei. (2014). *Effectiveness of Pivotal Response Treatment (PRT) on Increasing the Number of Words and Communication with Other and Social Behaviors of Children with Autism*. Department of Psychology, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran.
- Robert L. Koegel and Lynn Kern Koegel, (2019). *Pivotal Response Treatment for Autism Spectrum Disorders*. USA: Stanford University School of Medicine Stanford, CA.